

(Прес за РС, 19. 4. 2011)

„Да ли ће бити 'Дејтона бр. 2' ?“ – постало је посљедњих недјеља дежурно питање медијско-политичких расправа у већем ентитету. Мој одговор је: Грешка у броју! Са оних седамдесетак измјена који су наметнули високи представници од Вестендорпа до Ешдауна, изворни Дејтон или Дејтон 1 већ је одавно толико темељито ревидиран да треба говорити о Дејтону бр. 4 или 5. Уколико, „силом бонских овлаштења“, опет буде изнуђена серија нових већ најављених уставних промјена, онда то неће бити тек Дејтон бр. 2, него бр. 10. Но, пошто бројни међународни високи, ниски и средњи представници, посредници и остали експерти и сами тврде да ситуација у БиХ данас није ништа боља него што је била прије двадесет година када су се у њу уселили, одакле им идеја да ће даље насилне интервенције уродити плодом? Пријетње, уцјене, наредбе, забране, уредбе, смјене, санкције и сличне лекције из демократије овдје су већ виђене. А пошто су, како се сви слажу, само репродуковале, ако не и погоршале, ситуацију из стартне 1995, онда би ваљда требало пробати нешто друго, а не бандоглаво тјерати по старом.

Пријетње, уцјене, наредбе, забране, уредбе, смјене, санкције и сличне лекције из демократије овдје су већ виђене.

Прије тога, ваљало би се упитати шта се у међувремену деде са изворним Дејтоном. Како је могуће да су водећи свјетски државници и политичари тога времена (Клинтон, Ширак, Мејџор, Билт, Кристофер и др.), те оновремени регионални лидери (Милошевић, Туђман и Изетбеговић) потписали политички пројекат за послијератну БиХ који се, наводно, показао толико неупотребљив да није издржао ни неколико година?

Прва претпоставка је да су га покојни Холбрук и компанија на брзину склепали само да би замазали очи својим претпостављеним и савезницима, те навукли локалне националне и регионалне балканске представнике. Уосталом, домаћинима дејтонског самита било је, прије свега, стало да се САД појаве као креатор мира у Босни, спасилац

Дејтон бр. 2 или бр. 10?

Пише: Ненад Кеџмановић
понедељак, 25 април 2011 07:06

овдашњих муслимана, једина суперсила итд., а све остало, бар у том моменту, било им је мање важно.

Друга претпоставка је да су дејтонски креатори новог поретка у БиХ вјеровали да ће већ сам прекид рата и успостава мира све људе на терену окренути материјалној обнови земље и међунационалном помирењу. Обнова је требало да буде погурана обилатом међународном економском подршком, а помирење радом Хашког трибунала. Конкретнија политичка рјешења требало је да се спонтано искристалишу као посљедица успостављене правде и просперитета.

Трећа претпоставка јесте да америчка администрација реализацију дејтонског пројекта и није видјела као своју трајнију преокупацију него као, првенствено, европску бригу. А и сами прекоатлантски савезници су крајем прошлог вијека политичко рјешење за БиХ видјели у брзој интеграцији у ЕУ. Било је то у вријеме прије неуспјеха европског устава (политички) и велике кризе (економски), који ће успорити и одложили ширење Уније на западни Балкан.

Домаћинима дејтонског самита било је, прије свега, стало да се САД појаве као креатор мира у Босни, спасилац овдашњих муслимана, једина суперсила итд., а све остало, бар у том моменту, било им је мање важно.

Четврта претпоставка је да су амерички уставни архитекти, поратну БиХ од почетка посматрали као развојни пројекат по коме „већи ентитет“ представља нуклеус јединствене мултикулти државе у коју ће се постепено утопити и РС. Тако је 80 одсто укупне међународне економске помоћи упућено у Федерацију како би то привукло Србе да сами поруше међу ентитетске границе. А обавијештени бошњачки аналитичари су најављивали: осиромашена РС ће потрчати под скуте богатој Федерацији, попут Источне Њемачке – Западној.

Пета претпоставка јесте да су дејтонска рјешења за БиХ намјерно осмишљена по моделу замрзнутог конфликта. Тако, исте хашке пресуде планирано изазивају узајамно негативне реакције, код једног народа што су прејаке, код другог што су преблаге. Учестали захвати високих представника једне иритирају јер слабе позицију ентитета, друге што недовољно јачају државу. Вањско одржавање међусобних анимозитета, какво је, рецимо, укључивање Турске у босански конфликт, ствара хроничну нестабилност на

Дејтон бр. 2 или бр. 10?

Пише: Ненад Кеџмановић
понедељак, 25 април 2011 07:06

Балкану и у Евро пи и омогућује подгријавање кризе, манипулацију актерима, управљање ситуацијом.

„Оквирни уставни аранжман за БиХ“ из 1995. био је легитимисан потписима овлашћених представника три конститутивна народа и легализован потписима највиших представника међународне заједнице.

Могли бисмо и даље да нижемо претпоставке, али извјесно је да творци Дејтона, што год да су хтјели, у томе нису успјели. Укључив и посљедњу претпоставку, јер „мањи ентитет“, упркос притисцима, биљежи апсолутну политичку стабилност и релативну економску отпорност на кризу коју је „слом на Волтстриту“ изазвао и у балканском региону. Највећи проблеми ипак потичу од перманентних најава нових интервенција америчке и бриселске администрације у изворни Дејтон јер, на једној страни, подстичу нереалне амбиције, а на другој, хроничан одбрамбени рефлекс. Какав год био, Дејтон бр. 1. није само успоставио мир него и двије деценије одржао какву-такву БиХ, упркос недостатку било какве државне традиције, упркос дефициту воље два од три народа да она бар почне да се гради, упркос танкој материјално-економској бази на коју би се ослонила. „Оквирни уставни аранжман за БиХ“ из 1995. био је легитимисан потписима овлашћених представника три конститутивна народа и легализован потписима највиших представника међународне заједнице. И да су ови други инсистирали на његовом поштовању, и они први би се током двије деценије постепено навикли на његову трајност, а БиХ би постала функционалнија него што је данас.

Послије Вестендорфове иновације са ауто таблицама, не памтим користан наметнути „амандман“. Напротив! Врхунац је Ешдаунова јединствена Армија БиХ, која, при непријатељском нападу било одакле из сусједства, не само да земљу не би бранила него би се распала и међусобно потукла. Тако је због њене двије националне компоненте, а због оне треће није употребљива ни за копнене интервенције НАТО у Авганистану.